

PATVIRTINTA

Sangrūdodos pagrindinės mokyklos direktoriaus
2024 m. vasario 1 d. įsakymu Nr. V1-7

CHEMIJOS MOKYTOJO SAUGOS IR SVEIKATOS INSTRUKCIJA NR. 6

I SKYRIUS BENDROJI DALIS

1. Sangrūdodos pagrindinės mokyklos chemijos mokytoju gali dirbti aukštesnįjį arba aukštąjį išsilavinimą ir atitinkamą kvalifikaciją turintis pedagogas, mokantis saugiai dirbti ir instruktuojamas (įforminus instruktavimų registracijos žurnaluose) pagal Sangrūdodos pagrindinės mokyklos galiojančią tvarką.

2. Chemijos mokytojas turi būti pasitikrinęs sveikatą Sangrūdodos pagrindinės mokyklos nustatyta tvarka ir periodiškumu.

II SKYRIUS PROFESINĖS RIZIKOS VEIKSNIAI. SAUGOS PRIEMONĖS NUO JŲ POVEIKIO

3. Pavojingi, kenksmingi ir kiti rizikos veiksniai, esantys ar galintys pasireikšti darbuotojo darbo aplinkoje, galimas poveikis darbuotojo saugai ir sveikatai, prevencinės priemonės:

Rizikos veiksnys	Poveikis saugai ir sveikatai	Prevencinės priemonės
Nepakankamas apšvietimas.	Didėja akių nuovargis, regos susilpnėjimas, mažėja darbuotojo pastabumas.	Didinti šviestuvų kiekį ar papildomai naudoti kilnojamus šviestuvus.
Netinkamas mikroklimatas (temperatūra, drėgmė, ventiliacija ir t.t.).	Įvairaus sunkumo ūmių sveikatos sutrikdymų ar profesinių ligų rizika.	Tinkamas vėdinimo, šildymo (oro kondicionavimo) sistemų veikimas.
Elektromagnetiniai laukai. 	Gali skaudėti galvą, greičiau pavargstama, jaučiamas silpnumas. Pažeidžiama nervų sistema, sutrinka kraujotaka.	Elektromagnetinių laukų matavimai darbo vietose. Įrengti pagalbinę įrangą, sumažinančią elektromagnetinių laukų spinduliavimą.
Pavojus susijęs su pavojingomis cheminėmis medžiagomis bei jų mišiniais.	Galimi įvairaus sunkumo kvėpavimo takų, gleivinės, odos sudirginimai ar sužalojimai, galintys įtakoti ūmius ar lėtinius susirgimus, alergines organizmo reakcijas.	Laikytis cheminių medžiagų, preparatų saugos duomenų lapų reikalavimų. Pakeisti pavojingą cheminį veiksnį cheminiu veiksniumi ar procesu, kuris mažiau pavojingas arba ne toks

		pavojingas darbuotojų saugai ir sveikatai.
<p>Dulkės ir aerozoliai (dėl darbo greta dulkes ir aerozolius į darbo aplinką išskiriančių įrenginių)</p>	Galimi įvairaus sunkumo kvėpavimo takų, gleivinės, odos sudirginimai ar sužalojimai, galintys įtakoti ūmius ar lėtinius susirgimus, alergines organizmo reakcijas, plaučių ligas ir net profesinius susirgimus (silikozę, beriliozę).	Įrengti tinkamas vėdinimo sistemas. Darbo trukmės trumpinimas dirbant kenksmingų medžiagų poveikyje. Kvėpavimo takų AAP naudojimas (tinkamų filtrų parinkimas).
<p>Elektros srovės poveikis, esant netvarkingai instaliacijai ar netinkamai naudojant elektrinius prietaisus, įrenginius ir įrankius.</p>	Įvairaus sunkumo traumų (net mirtinų), sveikatos sutrikdymų rizika.	Laikytis elektroaugos reikalavimų. Nenaudoti netvarkingų elektrinių įrankių, įrengimų, kitų darbo priemonių. Nesiliesti prie neizoliuotų elektros įrangos dalių, kuriomis teka elektros srovė. Remontuoti elektros įrenginius ir prietaisus gali tik asmuo, turintis atitinkamą elektroaugos darbuotojo kvalifikaciją.
<p>Netvarkinga darbo vieta (slidžios, nelygios grindų ar grindinio dangos).</p>	Paslydimas, pargriuvimas. Galimos įvairaus sunkumo traumos: kaulų lūžiai, raumenų sistemos sužalojimai.	Užtikrinti, kad darbo vietoje grindų dangos būtų neslidžios, sausos, lygios, nuolat valomos, jeigu dėl darbo specifikos grindys būna šlapios ir slidžios, būtina dėvėti apsaugančią nuo paslydimo avalynę, slidžius paviršius pažymėt ženklais.
<p>Netvarkingos ar užgriozdintos patalpos.</p>	Užkliūvimas, pargriuvimas, užgriuvimas, nukritimas. Galimos įvairaus sunkumo trauomos: kaulų lūžiai, raumenų sistemos sužalojimai ar net mirtinos traumos.	Nuolat palaikyti tvarką ir švarą patalpose. Laikytis patalpų eksploatavimui keliamų reikalavimų. Praėjimai turi būti laisvi, neužkrauti detalėmis, daiktais, išsikišantys vamzdynai turi būti paslėpti grindyse, laiptų pakopos turi būti lygios, lipant laikytis už porankių.
<p>Netvarkingi įrengimai, įrankiai, prietaisai ir kt.</p>	Tikimybė įsipjauti, įsidurti į aštirus daiktus, briaunas, patirti sužalojimus ar įvairaus sunkumo traumas.	Dirbti tik su tvarkingais ir reikiamos komplektacijos įrenginiais, įrengimais, įrankiais ir prietaisais, juos naudoti pagal paskirtį ir prisilaikant jų eksploatavimo taisyklių reikalavimų.

<p>Krentantys daiktai.</p> 	Galimi įvairaus sunkumo galvos, galūnių, kitų kūno vietų sužalojimai, traumos.	Daiktus, įrankius, medžiagas ir kitas priemones darbo vietoje sudėti taip, kad jie negalėtų nukristi.
<p>Įkaitę paviršiai, karštos įrenginių, mechanizmų dalys.</p> 	Galimi įvairūs terminiai sužeidimai.	Nesiliesti ir plikomis rankomis neliesti įkaitusių paviršių, kurių negalima uždengti apsaugomis.
<p>Gaisro ir sprogimo pavojus.</p> 	Galimas nudegimo ar net žuvimo pavojus.	Panaikinkite artimus uždegimo šaltinius (kibirkštis, cigaretė). Laikykite gesintuvus lengvai prieinamoje vietoje. Nustatykite veiksmų kilus gaisrui planą.
<p>Nepatogi, priverstinė darbo poza.</p>	Galimi skeleto sistemos ir raumenų pažeidimai.	Tinkamai parinkti darbo pozą ir darbo priemonių išdėstymą, keisti darbo pozą. Vengti pasistiebimų, pasilenkimų – ypač 90° kampu ir daugiau.
<p>Dėmesio įtampa.</p>	Galimos įvairaus sunkumo traumos.	Daryti pertraukas, pavaikščioti, padaryti akių mankštą, jei yra galimybė pakeisti darbą, kuris reikalauja mažesnės įtampos.
<p>Stresas dėl netinkamo darbo organizavimo, kvalifikacijos stokos</p>	Dėl netinkamo darbo organizavimo galimos problemos tarp kolegų, konfliktai tarp darbuotojų ir vadovujančio personalo. Galimi įvairaus sunkumo galvos, galūnių, kitų kūno vietų sužalojimai, traumos.	Sukurti tiesioginę ir aiškia informacijos sistemą, kuri padėtų išvengti klaidų.
<p>Psichologinis smurtas, fizinio smurto grėsmė.</p>	Galimi fiziniai ir psichikos sveikatos negalavimai (širdies, kraujagyslių sistemos, virškinimo sistemos ir kt. ligos, lėtinis nuovargis, nemiga ir kt.). Fizinių sužalojimų tikimybė.	Visada pajutus galimą smurto grėsmę, informuoti Sangrūdos pagrindinės mokyklos vadovybę. Kilus pavojui, kviestis pagalbą (apsaugos, policijos pareigūnus). Stengtis nekonfrontuoti su smurtautoju, atsitraukti į saugią vietą, sulaukti pagalbos.
<p>Asmens higienos taisyklių nesilaikymas.</p>	Galimi apsinuodijimo, infekcijų, ir virškinimo trakto negalavimai. Ūmūs susirgimai ar net mirtis.	Valgyti, prausti ar atlikti gamtinius reikalus tik tam pritaikytose vietose.

4. Darbdavys, įvertinęs kenksmingus ir pavojingus rizikos veiksnius, privalo nemokamai aprūpinti darbuotoją asmeninėmis apsaugos priemonėmis:

5. Kiekviena asmeninė apsaugos priemonė turi:

5.1. apsaugoti nuo galimų kenksmingų, pavojingų veiksnių, esančių darbo aplinkoje, nesukeldama didesnės rizikos darbuotojo sveikatai ir saugai;

5.2. atitikti ergonominius reikalavimus ir esamą darbuotojo sveikatos būklę;

5.3. tikti (būti atitinkamai priderinta) darbuotojui.

6. Darbdavys, esant reikalui, turi teisę nemokamai išduoti darbuotojui asmeninių apsaugos priemonių daugiau, negu numatyta pagal asmeninių apsaugos priemonių sąrašą.

7. Asmeninė apsaugos priemonė yra darbdavio nuosavybė, todėl ją chemijos mokytojas turi grąžinti išeidamas iš darbo, pereidamas į kitą darbą toje pačioje įstaigoje, kur ši priemonė nenumatyta pagal darbo aplinkos rizikingumą. Asmeninė apsaugos priemonė turi būti keičiama, jeigu ji susidėvi, baigėsi naudojimo terminas ar dėl kitų priežasčių ji netinkama naudojimui.

8. Chemijos mokytojas privalo:

8.1. dirbti su asmeninėmis apsaugos priemonėmis;

8.2. rūpestingai prižiūrėti asmenines apsaugos priemones ir jas naudoti pagal paskirtį, laiku pranešti mokyklos direktoriui arba darbų saugos tarnybai apie jų nusidėvėjimą, užteršimą, netinkamumą naudoti ir apie tai, kad baigiasi jų naudojimo terminas;

8.3. įstatymų nustatyta tvarka atlyginti nuostolius, jeigu asmeninė apsaugos priemonė dingo arba buvo sugadinta.

III SKYRIUS DARBUOTOJO VEIKSMŲ PRIEŠ DARBO PRADŽIĄ

9. Atidžiai apžiūrėti savo darbo vietą, pašalinti nereikalingus daiktus, galinčius trukdyti dirbti, įsitikinti, ar grindys sausas, neslidžios, vizualiai patikrinti, ar pakankamas vietinis apšvietimas. Patikrinti, ar patogiai išdėstytas darbui reikalingos mokymo priemonės.

10. Suplanuoti veiksmus ir kruopščiai pasiruošti chemijos pamokai.

11. Jeigu pamokos metu numatyta atlikti praktinius laboratorinius darbus:

11.1. apsirengti apsauginius drabužius, pasiruošti asmenines apsaugos priemones;

11.2. paruošti praktiniams chemijos darbams reikalingas priemones, apžiūrėti ar priemonės ir laboratoriniai indai neįskilę ar kitaip nepažeisti:

11.3. paruošti chemijos praktiniams darbams reikalingus reagentus ir chemines medžiagas, patikrinti ar medžiagų ir reagentų nepasibaigęs galiojimo laikas ir ar jie tinkami naudoti, ar jų pakuotės nepažeistos ir medžiagos neišsilieję;

11.4. atidžiai patikrinti darbastalius, ant kurių bus atliekami praktiniai darbai, ar jie tvarkingi ir nekelia pavojaus moksleivių saugumui;

11.5. patikrinti ar tinkamai veikia traukos spintos ventiliacija.

12. Vizualiai patikrinti patalpoje esančių įrenginių būklę:

12.1. ar jie išžeminti (įnulinti);

12.2. ar uždenkti elektros skydelio, įrenginio kontaktai, turintys elektros įtampą;

12.3. ar tvarkingas elektros kabelio kištukas, kištukinis lizdas, į kurį jungiamas įrenginys;

12.4. ar nenutrūkę elektros laidai, jungiantys įrenginį su elektros tinklu, ar nepažeista jų izoliacija;

12.5. ar įrenginį jungiantys su elektros tinklu laidai nesiliečia prie karštų, drėgnų, kitų kabelių, aštrių briaunų, kitų įžemintų įrenginių;

12.6. ar laidai apsaugoti nuo atsitiktinių mechaninių pažeidimų. Laidai (kabeliai) turi būti jungiami prie kištukinio lizdo taip, kad nebūtų galimybės ant jų užlipti ar einant už jų užsikabinti.

13. Pastebėjus bet kokį gedimą, netvarką ar keliantį pavojų veiksni, informuoti mokyklos direktorių. Darbo nepradėti, kol nebus pašalinti visi trūkumai.

IV SKYRIUS DARBUOTOJO VEIKSMAI DARBO METU

12. Vykdyti Sangrūdą pagrindinės mokyklos darbo tvarkos taisyklių, nustatyto darbo ir poilsio laiko reikalavimus, ilsėtis, valgyti tik tam tikslui skirtose vietose, atlikti tik tuos praktinius darbus ir bandymus, kurie numatytas pagal chemijos bendrojo ugdymo programą, ir tik tada, kai yra žinomi saugūs jų atlikimo būdai.

13. Praktinius darbus chemijos kabinete leisti atlikti tik sveikatą pasitikrinusiems ir instrukuotiems kaip saugiai dirbti moksleiviams.

14. Bandymus, kurių metu išsiskiria kenksmingos dujos ir garai, atlikti tik traukos spintose, esant tvarkingai veikiančiai ventiliacijai,

15. Prieš pradėdant praktinį darbą aprūpinti moksleivius asmeninėmis apsaugos priemonėmis (vienkartinėmis pirštinėmis, veido skydeliais, kaukėmis ar pan.).

16. Aiškiai ir tiksliai išaiškinti moksleiviams suplanuoto praktinio darbo eigą, parodyti cheminius reagentus, indus bei priemones, kurie bus naudojami praktinio darbo metu.

17. Draudžiama liesti reagentus neapsaugotomis rankomis – tam naudojami porcelianiniai šaukšteliai, mentelės arba samteliai.

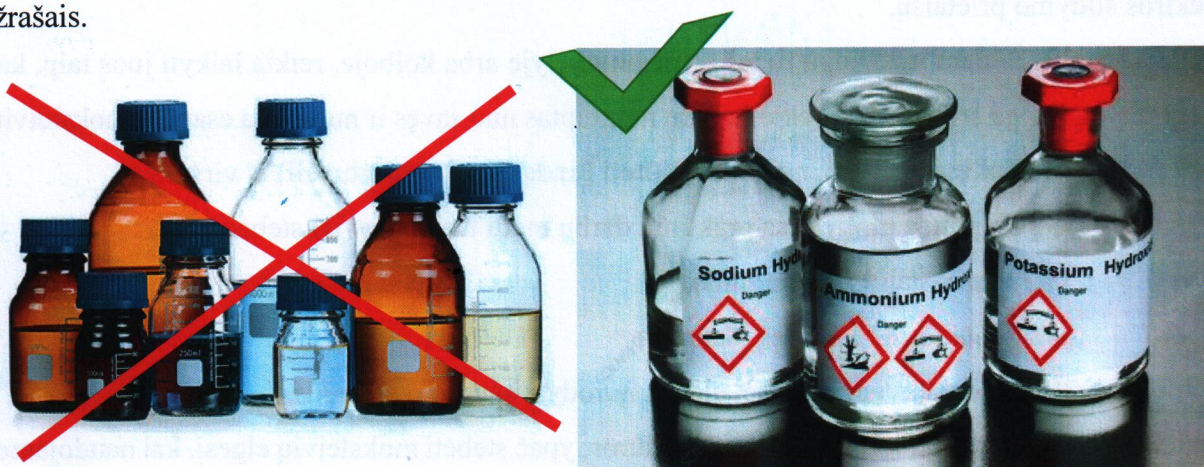
18. Chemijos mokytojas turi būti susipažinęs su visų praktiniam darbui naudojamų cheminių medžiagų saugos duomenų lapais.

19. Cheminių medžiagų pavojingumo simboliai:

	Dujų balionas (slėgio veikiamos dujos, suslėgtosios, suskystintosios dujos ir k.t.)		Sprogstanti bomba (nestabilios sprogosios medžiagos)
	Korozija (ėsdina metalą, odą)		Liepsna (labai degi arba ypač degi)
	Kaukolė ir sukryžiuoti kaulai (Ūmus toksiškumas)		Liepsnojantis lankas (oksiduojančiosios dujos, skysčiai, kietosios medžiagos)
	Aplinka (pavojinga aplinkai)		Pavojai sveikatai (mutageninis, toksinis poveikis, kvėpavimo takų jautrinimas ir k.t.)
	Šauktukas (ūmus toksiškumas, odos, akių, kvėpavimo takų dirginimas, odos jautrumas, narkotinis poveikis)		

20. Ant kiekvieno indo turi būti etiketė su reagento pavadinimu ir formule.

21. Draudžiama laikyti cheminius reagentus induose be etikečių arba su neįskaitomais užrašais.

22. Draudžiama išbertą arba išpiltą reagentą supilti arba suberti atgal į tarą su pagrindiniu medžiagos turiniu.

23. Neleidžiama nustatyti medžiagos savybių pagal jos kvapą ir skonį.

24. Atliekant bandymus su tirpikliais, nepalikti darbo vietos be priežiūros.

25. Moksleiviams turi būti išduodamas tik toks reagentų kiekis, kurio reikia vienam bandymui atlikti (tirpalų koncentracija ne didesnė kaip 85%).

26. Dirbti su organiniais tirpikliais galima tik traukos spintoje.

27. Negalima laikyti su rūgštimis kitų cheminių reagentų. Būtina rūgštis laikyti nuo smūgių apsaugotoje taroje – patvariose pentinėse ar metaliniuose konteineriuose viena eile.

28. Rūgštis būtina laikyti stiklinėje taroje su pritrintais kamščiais, o šarmus su nepritrintais kamščiais.

29. Dirbant su agresyviais skysčiais, visiems praktinio darbo dalyviams, būtina naudoti asmenines apsaugos priemones – apsauginius akinius, gumines pirštines, guminę prijuostę.

30. Skiedžiant koncentruotą sieros rūgštį, rūgštį pilti į vandenį, o ne atvirkščiai.

31. Šarmo gabaliukus galima imti tik pincetu arba žnyplėmis.

32. Atliekant darbus su šarmais ir rūgštimis, būti pasiruošus jų neutralizavimo priemonių.

33. Darbus, susijusius su užsiliepsnojimo, blykstelėjimo ar sprogimo pavojumi, reikia atlikti stovint.

34. Traukos spintos sąvarą darbo metu reikia laikyti maksimaliai uždarytą (nuleistą, palikus nedidelį plyšį traukai). Atidaryti ją leidžiama, tik dirbant spintoje esančiais prietaisais, pakėlus į darbui patogų aukštį, bet ne aukščiau kaip pusė lango angos.

35. Skysčių šildymui naudoti tik plonasienius indus.

36. Nepalikti be priežiūros degančių dujų degiklių, spiritinių lempučių, įjungtų elektros šildymo prietaisų.

37. Šildant medžiagų tirpalus mėgintuvėlyje arba kolboje, reikia laikyti juos taip, kad mėgintuvėlio anga arba kolbos kaklelis būtų nukreiptas nuo savęs ir nuo greta esančių moksleivių.

38. Kaitinant skystį, negalima žiūrėti į indą (net į mėgintuvėli) iš viršaus.

39. Chemijos mokytojas praktinių darbų metu turi pastoviai stebėti:

39.1. darbatalių tvarkingumą;

39.2. cheminių reakcijų vyksmą;

39.3. moksleivių būklę bei elgesį, nurodyti jų daromas klaidas.

40. Nepalikti moksleivių be priežiūros, ypač stebėti moksleivių elgesį, kai naudojamos rūgštys, šarmai ar kitos agresyvios cheminės medžiagos.

41. Draudžiama be mokyklos direktoriaus žinios patikėti pareigas praktinių chemijos darbų metu ar darbo priemones kitam asmeniui, savavališkai atlikinėti darbus, nesusijusius su praktinio darbo vykdymu.

42. Chemijos mokytojui draudžiama:

42.1. pašaliniams asmenims patikėti praktinius chemijos darbus vykdančių moksleivių priežiūrą;

- 42.2. laikyti asmeninius daiktus darbo vietoje;
- 42.3. valgyti darbo vietoje;
- 42.4. ateiti į darbą neblaiviam, apsvaigusiam nuo narkotinių, toksinių medžiagų, darbo metu vartoti alkoholinius gėrimus, narkotines bei toksines medžiagas.

43. Chemijos mokytojas atsako už praktinius chemijos darbus atliekančių moksleivių saugumą.

44. Negalima vykdyti užsiėmimų blogai apšviestoje patalpoje.

45. **Elektrosaugos reikalavimai:**

45.1. neliesti drėgnomis rankomis elektros laidų, kabelių, kištukų, prietaisų ar įrenginių;

45.2. nedirbti su elektros įrankiais ar prietaisais, jeigu prisilietus jaučiamas elektros poveikis;

45.3. nedirbti su netvarkingais elektros įrankiais, prietaisais ar įrenginiais;

45.4. dirbti tik su įžemintais prietaisais bei įrenginiais;

45.5. nesiliesti vienu metu prie įžemintų dalių (centrinio apšildymo radiatorių, vamzdžių ir pan.) ir elektros įrenginių metalinių dalių, kad esant pažeistai izoliacijai ir šioms dalims turint elektros įtampą, nesusidarytų grandinė tekėti elektros srovei per žmogaus kūną;

45.6. neremontuoti pačiam sugedusį elektros įrenginį, laidus, kištuką, kištukinį lizdą. Tai atlikti privalo darbuotojas, turintis elektrotechninio personalo reikiamą kvalifikaciją.

V SKYRIUS

DARBUOTOJO VEIKSMAI AVARINIAIS (YPATINGAIS) ATVEJAIS

46. Išsiliejus/išbirus šarmui, rūgščiai ar kitai pavojingai cheminei medžiagai:

46.1. elgtis ramiai, nesutrikinti, realiai įvertinti susidariusią situaciją;

46.2. pasirūpinti, kad moksleiviai pasitrauktų nuo cheminėmis medžiagomis užsiteršusios vietos, prireikus evakuoti moksleivius iš klasės;

46.3. užpilti cheminių medžiagų neutralizavimo priemonių;

46.4. prireikus iškviešti specialiąsias tarnybas bendruoju pagalbos telefonu 112;

46.5. informuoti mokyklos direktorių.

47. Visais atvejais apsinuodijus cheminėmis medžiagomis (net ir lengvai) ar įtarus, pastebėjus, kad apsinuodijo moksleivis, būtina kuo skubiau kreiptis į gydytoją. Pirmąją pagalbą suteikti vadovaujantis saugos duomenų lapų nurodymais. Darbo su cheminėmis medžiagomis, reagentais vietose būtina būti pirmosios pagalbos vaistinėle.

48. Apsinuodijimo požymiai nurodomi saugos duomenų lapuose, jie gali būti: bendras silpnumas, pilvo skausmas, ašarojimas, kosulys, dusulys, galvos svaigimas, vėmimas, seilėtekis,

viduriavimas, dirginimas, vyzdžių susiaurėjimas arba išsiplėtimas, traukuliai.

49. Nepriklausomai nuo cheminės medžiagos rūšies ir apsinuodijimo laipsnio, nukentėjusįjį būtina išvesti, išnešti ar išvežti iš užnuodytos zonos, jeigu yra užsidėjęs respiratorių ar dujokaukę, apsauginius akinius, juos nuimti, atsegti apykaklę, nurengti, jeigu drabužiai sutepti cheminėmis medžiagomis.

50. Būtina išjungti elektros srovę ir pranešti mokyklos direktoriui šiais atvejais:

50.1. pastebėjus stiprų detalių, laidų įkaitimą;

50.2. sugedus elektros instaliacijai (neveikia, kibirkščiuoja kištukinis lizdas, jungtukas);

50.3. pajutus svylančių laidų kvapą;

50.4. nutrūkus elektros energijos tiekimui.

51. Įsijungus apsauginei ar priešgaisrinei signalizacijai, nedelsiant reaguoti į pavojaus signalą:

51.1. elgtis ramiai, nesutrikti, realiai įvertinti susidariusią situaciją;

51.2. prireikus iškviešti specialiąsias tarnybas bendruoju pagalbos telefonu 112.

52. Kilus gaisrui:

52.1. prireikus iškviešti ugniagesius;

52.2. evakuoti žmones;

52.3. gaisrą gesinti turimomis pirminėmis gaisro gesinimo priemonėmis (gesintuvu, smėliu, žeme, velėna, uždengiant nedegia medžiaga);,

52.4. informuoti mokyklos direktorių.

53. Įvykus nelaimingam atsitikimui darbe, pakeliui į darbą arba iš darbo:

53.1. nedelsiant iškviešti greitąją medicinos pagalbą arba kreiptis į artimiausią gydymo įstaigą;

53.2. suteikti nukentėjusiesiems pirmąją pagalbą;

53.3. informuoti mokyklos direktorių;

53.4. darbo vietą ir įrenginių būklę, iki bus pradėtas tirti nelaimingas atsitikimas, reikia išlaikyti tokia, kokia buvo nelaimingo atsitikimo metu, jei tai kelia pavojų aplinkinių žmonių gyvybei ar sveikatai, gali būti daromi tik būtiniausi pakeitimai, įforminus aktu.

VI SKYRIUS DARBUOTOJO VEIKSMAI BAIGUS DARBĄ

54. Sutvarkyti darbo vietą:

54.1. apžiūrėti stalviršius ant kurių vyko praktiniai darbai, ar neliko cheminių

medžiagų likučių, radus saugiai nuvalyti atitinkamomis priemonėmis;

54.2. chemines medžiagas ir reagentus sandariai uždaryti ir sudėti į jų laikymo vietas;

54.3. švairius laboratorinius indus surinkti ir sudėti į jų vietas.

55. Informuoti mokyklos direktorių apie darbo metu pastebėtus trūkumus, turėjusius įtakos saugiam darbo atlikimui.

INSTRUKCIJĄ PARENGĖ:

UAB „VERSLO ALJANSAS“ (302327605)